

Fakti par 7 populārākajiem klimata mītiem

MAKSIS APINIS, BIEDRĪBA “ZAĻĀ BRĪVĪBA”
PROF. DR. SC. ADMIN. NATĀLIJA CUDEČKA – PURIŅA

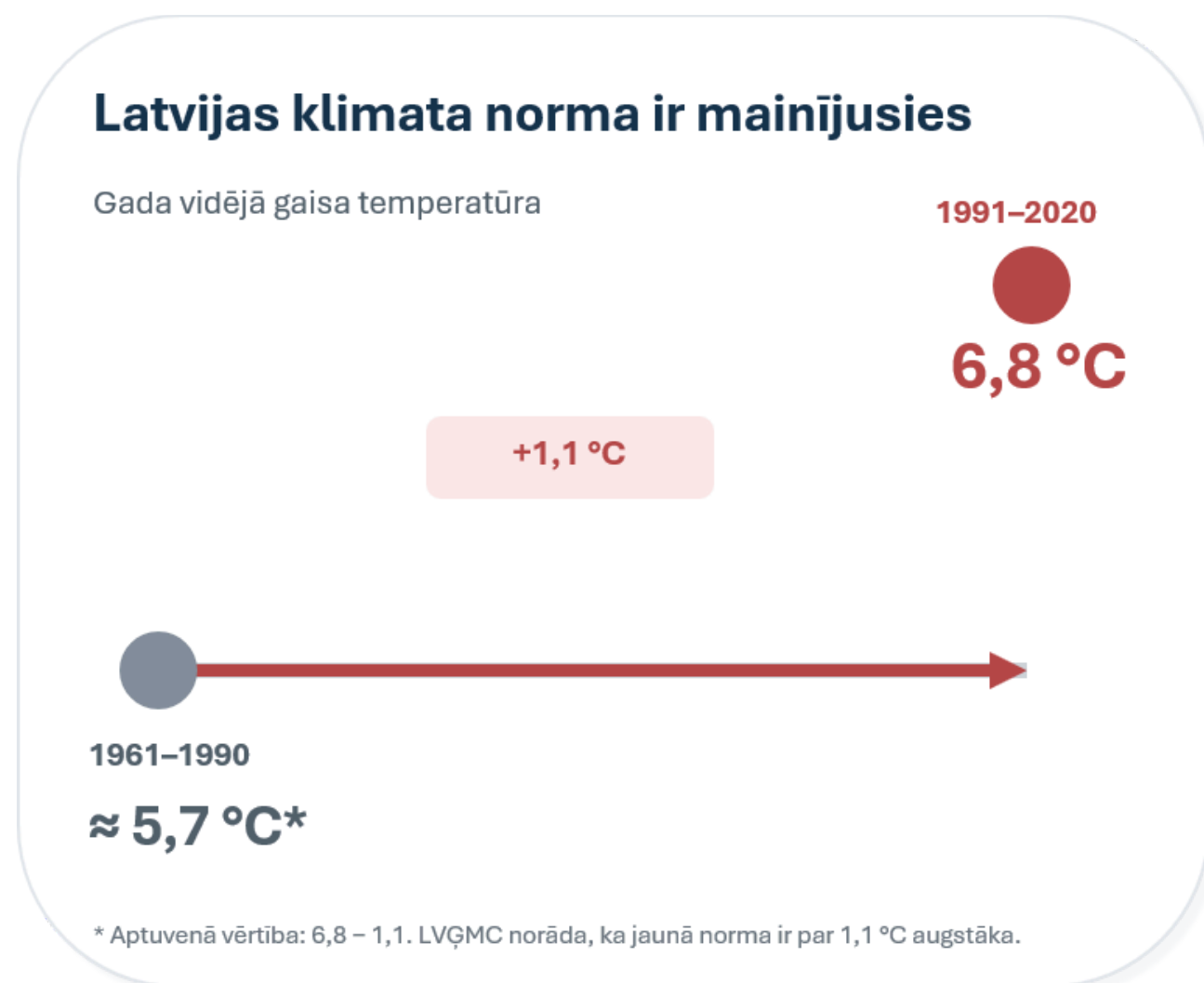

1. mīts

„Individuālās rīcības neko neizmainīs, tikai lielās valstis un uzņēmumi ir atbildīgi.”

Mīts „Individuālās rīcības neko neizmainīs, tikai lielās valstis un uzņēmumi ir atbildīgi.”

FAKTS: Dabiskas svārstības pastāv, taču Latvijas ilgtermiņa klimata norma ir skaidri nobīdījusies uz siltāku līmeni.

Latvijā jau redzam ilgtermiņa nobīdi; emisiju samazināšana mazina cilvēku radīto “papildu siltuma segu”.

2. mīts

***„Klimata pārmaiņas ir dabīgs cikls, un cilvēki
neko nespēj mainīt.”***

Mīts: „Klimata pārmaiņas ir dabīgs cikls, un cilvēki neko nespēj mainīt.”

FAKTS: Dabiskas svārstības pastāv, taču Latvijas ilgtermiņa klimata norma ir skaidri nobīdījusies uz siltāku līmeni. Latvijā jau redzam ilgtermiņa nobīdi; emisiju samazināšana mazina cilvēku radīto “papildu siltuma segu”.

Kāpēc cilvēku rīcība spēj mainīt rezultātu?

Latvijas klimata norma ir mainījusies – gada vidējā gaisa temperatūra ir pieaugusi par aptuveni 1,1 °C: no ~5,7 °C 1961. – 1990. gadā līdz 6,8 °C 1991. – 2020. gadā.

3. mīts

„Pārāk dārgi mazināt klimata pārmaiņas – ekonomika cietīs”

Mīts: „Pārāk dārgi mazināt klimata pārmaiņas – ekonomika cietīs”

FAKTS: Arī bezdarbībai ir cena. ES jau ir parādījusi, ka emisijas var krist, kamēr ekonomika aug.

Klimata ekstrēmi jau maksā

ES ekonomiskie zaudējumi no laikapstākļu un klimata ekstrēmiem

€822 mljrd.

1980–2024

No tā:

25%

€208 mljrd. tikai 2021–2024

Pēdējie četri gadi vien = ceturta daļa no 45 gadu zaudējumiem.

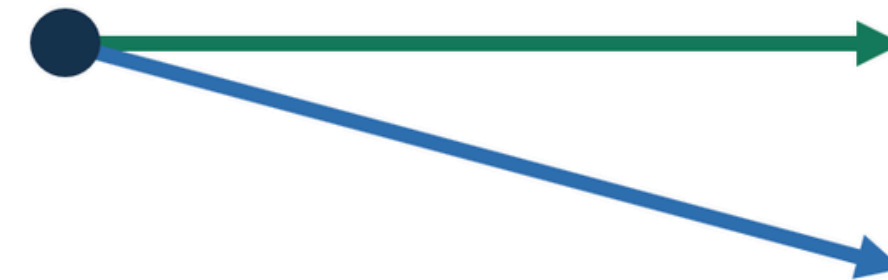
Emisiju kritums ≠ ekonomikas kritums

ES, salīdzinot ar 1990. gadu

+71%

ES ekonomika

1990 = 100

Kopš 1990. gada

> -37%

SEG emisijas

Jautājums nav “vai maksāt?”, bet “par ko maksāt?” – par pāreju tagad vai par lielākiem zaudējumiem vēlāk.

Avoti:

- [Economic losses from weather- and climate-related extremes in Europe](#) (Eiropas vides aģentūra)
- [Climate Action Progress Report for 2023](#)

4. mīts

***“Tehnoloģijas atrisinās visas problēmas – mēs
varam pagaidīt”***

Mīts: “Tehnoloģijas atrisinās visas problēmas – mēs varam pagaidīt”

FAKTS: Tehnoloģijas palīdz tikai tad, kad tās ir uzstādītas un darbojas. Klimata mērķiem ir konkrēti termiņi.

Kāpēc ar tehnoloģijām vien nepietiek?

- ES klimata mērķiem ir konkrēts grafiks: līdz 2030. gadam emisijas būtiski jāsamazina, līdz 2050. gadam jāsasniedz klimatneitralitāte.
- Tas nozīmē, ka emisiju samazinājumu nevar atlikt uz vēlāku laiku.
- Lai sasniegtu 2030. gada mērķi, ES emisijām katru gadu jāsamazinās ļoti strauji – aptuveni 140 MtCO₂e gadā.
- Ja tehnoloģiju ieviešanu atliek, vēlāk tas pats samazinājums būs jāpanāk īsākā laikā un ar daudz straujākām pārmaiņām.
- Tāpēc svarīgs nav tikai jautājums “kāda tehnoloģija?”, bet arī “cik ātri to var ieviest?”

Labākais brīdis ieviest tehnoloģiju ir tad, kad tā jau var palīdzēt samazināt emisijas, nevis atlikt tās ieviešanu uz vēlāku laiku.

Avoti:

- [European Climate Law](#)
- [European Environment Agency](#)

5. mīts

***“Klimata pārmaiņu ietekme būs tikai tālā
nākotnē”***

Mīts: “Klimata pārmaiņu ietekme būs tikai tālā nākotnē”

FAKTS: Latvijā klimata pārmaiņas jau ir tagadne un to rāda novērojumu dati, nevis tikai nākotnes scenāriji.

13 gadus pēc kārtas Latvijā gada vidējā temperatūra bija virs 1991. – 2020. gadu normas

“Tālā nākotne” jau ir sākusies: mēs vienlaikus redzam sasilšanu Latvijā un augošus riskus visā ES.

Avoti:

- [Economic losses from weather- and climate-related extremes in Europe \(Eiropas vides aģentūra\)](#)
- [Latvijas Vides ģeoloģijas un meteoroloģijas centra ziņojums](#)

6. mīts

“Latvija jau ir pietiekami zaļa”

Mīts: “Latvija jau ir pietiekami zaļa”

FAKTS: Latvijai ir spēcīgas zaļās priekšrocības, bet “zaļa ainava” vēl nenozīmē klimata neitralitāti.

- 13 gadus pēc kārtas Latvijā gada vidējā temperatūra bija virs 1991. – 2020. gadu normas
- Latvijas stiprā puse ir augstais atjaunīgās enerģijas īpatsvars: 2023. gadā tas sasniedza 43,2% no gala enerģijas patēriņa, ierindojo Latvijā 4. vietā ES, savukārt 2024. gadā aptuveni 73% Latvijā saražotās elektroenerģijas bija no atjaunīgiem avotiem.
- Tomēr izaicinājumi saglabājas: transportā atjaunīgās enerģijas īpatsvars ir tikai 1,36% salīdzinājumā ar 10,8% ES vidēji, bet zemes izmantošanas un mežsaimniecības (LULUCF) sektora SEG emisijas kopš 1990. gada ir pieaugušas par 137%, lai gan līdz 2030. gadam sektoram jāķļūst par neto piesaistītāju.

Latvija ir “zaļāka” par ES vidēji dažos rādītājos, bet vājie sektori joprojām nosaka, vai sasniedzam klimata mērķus.

Avoti:

- [Oficiālās statistikas portāls](#)
- [2024. gadā saules elektrostacijās saražotās elektroenerģijas apjoms dubultojies](#)
- [Eiropas Vides Aģentūra](#)

7. mīts

“Starptautiskās vienošanās ir bezjēdzīgas”

Mīts: “Starptautiskās vienošanās ir bezjēdzīgas”

FAKTS: Vienošanās pati emisijas nesamazina – tā rada kopīgus noteikumus, mērījumus un mērķus, kas tiek pārvērsti likumos un instrumentos.

- Parīzes nolīgums (2015) noteica kopīgu globālo virzienu klimata pārmaiņu ierobežošanai.
- ES kopīgais klimata mērķis (NDC) pārvērtā šo apņemšanos konkrētā Eiropas Savienības mērķī.
- ES Klimata likums (2021/2026) nostiprināja mērķus juridiski un padarīja tos saistošus.
- “Fit for 55” ieviesa praktiskos instrumentus mērķu sasniegšanai — ETS, ESR, LULUCF u.c.
- Rezultāts jau ir izmērāms: ES ETS sektoros emisijas no 2005. līdz 2025. gadam samazinājušās aptuveni par 50%.
- Vienošanās dod kopīgu virzienu, vienotu mērīšanu, regulāru progresa pārskatīšanu un politisko un juridisko atbildību.
- Tātad vienošanās nav tikai politisks solījums — tā ir “noteikumu grāmata”, kas pārvērš mērķus konkrētā rīcībā visās 27 ES dalībvalstīs.

Avoti:

- [Parīzes nolīgums un tā darbības virzieni](#)
- [Eu Climate Law](#)
- [“Fit for 55” tiesību aktu pakotne](#)
- [ES ETS emisiju rezultāti 2025. gadā](#)